

stave astronautike in raketne tehnike, sodelovali so s predstavniki vojaškega Raketnega šolskega centra iz Batajnice, se udeleževali raketarskih razstav, kongresov in strokovnih srečanj v mednarodnem okolju. Kljub vsem reorganizacijam, spremembam imena, izgubi društvenih prostorov je bila rdeča nit delovanja celjskih raketarjev ves čas prisotna, tj. program raket SIRIJ. Leta 1991 so minimalna občinska denarna sredstva komaj zadostovala za pokritje osnovnih stroškov za delovanje društva. Društvo je po ukinitvi občinskega financiranja formalno prenehalo z delovanjem, vendar so njegovi člani nadaljevali z delovanjem po svojih domovih. Leta 2012 so celjski raketarji praznovali 50-letnico svojega delovanja in začeli zbirati gradivo za knjigo, ki bi povzela njihova prizadevanja za razvoj raketarstva na Celjskem. Zbrano slikovno in filmsko gradivo so predali Zgodovinskemu arhivu Celje (fond SI_ZAC/1615 Astronavtično in raketno društvo Celje), kjer je na voljo zainteresiranim raziskovalcem in vsem, ki jih raketarstvo zanima.

V nadaljevanju knjige so predstavljeni vsi raketni programi po projektih. O vsakem od petih raketnih programov (SIRIJ, Poštne rakete, Vega, Rakete proti toči, Obrambne rakete) so predstavljeni zgodovina nastajanja projekta, koncept razvoja rakete, rezultati poskusov ..., kar je opremljeno s tehničnimi podatki in predstavljeno na takšen način, da je razumljivo tudi laičnemu bralcu.

Knjigo *Želeli smo do zvezd; Zgodovina celjskih raketarjev* spremlja tudi razstava na prostem, ki je bila v mesecu septembru na ogled v središču mesta Celje, pred novim Tehno parkom, kar je velik poklon celjskim raketarjem za njihovo vseživljenjsko delo na področju raketarstva.

Anja Prša

Janez Mlinar:
Urbarji belopeškega gospostva (Thesaurus memoriae. Fontes; 14) (Novejši urbarji za Slovenijo; zv. 2)

Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2018, 222 strani.

Janez Mlinar je v letu 2018 za izdajo pripravil kritično objavo dveh urbarjev gospostva Bela peč iz let 1498 in 1636 ter se s tem priključil številnim raziskovalcem, ki se v zadnjem času zanimajo za urbarialno gradivo. Avtor v uvodu poudarja to povečano zanimanje, ki ga pripisuje deloma načrtnim evidentiranjem urbarjev za celoten slovenski prostor in objavam vodnikov, ki jih v zadnjem času izdajajo slovenski arhivi, obenem pa z objavo dopolnjuje monografijo *Urbarji na Slovenskem skozi čas*, nastalo na temelju predhodnega simpozija *Dolga zgodovina urbarjev*, ki se je v prostorih ZRC SAZU odvijal v oktobru 2015.

Urbarji kot zgodovinski vir imajo še danes veliko vlogo v raziskavah gospodarske, upravno-pravne, demografske ter družbene in kulturne zgodovine. Oba belopeška urbarja raziskovalcem sicer nista bila neznana, na kar opozarja tudi avtor sam. Ob tem poudari kar nekaj razlogov za njuno kritično objavo. Prvi razlog je zagotovo svojevrstna geografska in gospodarska lega gospostva Bela peč, ki se je razlikovala od drugih kranjskih gospostev in gospostev v širšem alpskem prostoru. Gospostvo se je osamosvojilo z izločitvijo iz gospostva Radovljica šele v tridesetih letih 15. stoletja, torej dokaj pozno, geografsko pa je bilo stisnjeno na severu med Karavanke in na jugu med visoke Julijske Alpe. Pričakovali bi, da mu bo geografska utesnjenost škodovala, vendar mu ni, celo nasprotno, bila je njegova velika prednost. Preko ozemlja belopeškega gospostva so namreč tekale glavne trgovske poti med Furlanijo, Koroško in Gorenjsko. Na roko so mu šla tudi bogata nahajališča železove rude, kar je vodilo v kolonizacijo tega odmaknjenega prostora in razcvet neagrarnih dejavnosti. Vse to je poganjalo njegov razvoj in življenje več stoletij.

Prvi urbar je bil spisan leta 1498 v okviru reforme davčne uprave kralja Maksimilijana I. Habsburškega. Nekdaj so obstajali trije izvodi, danes je ohranjen le še izvod, namenjen kranjskemu vicedomskemu uradu. Urbar je bil dolgo časa napačno datiran v leto 1598, zato ga ni najti med srednjeveškimi urbarji v starejši literaturi. Kljub poznemu nastanku, dobrih 50 let po oblikovanju samostojnega gospostva, pa je vsebinsko izjemno pomemben. Dokumentira namreč razmere pozne kolonizacije tega prostora v času prehoda iz srednjega v zgodnji novi vek. Drugi urbar je bil spisan v letu 1636, ohranjen je v dveh izvodih, poleg tega pa imamo ohranjen tudi kasnejši izvleček. Nastal je v času prodaje deželno-knežjega gospostva Bela peč rodbini Eggenberg. Oba urbarja skupaj tako prinašata vrsto podatkov o kolonizaciji in izkoriščanju tega odmaknjenega alpskega prostora, o razvoju železarstva, prinašata tudi obilo demografskih podatkov, v njih najdemo barvito paletu poznosrednjeveških in zgodnjenovoveških načinov merjenja, spoznamo pa tudi denarni sistem, značilen za Kranjsko ob koncu srednjega veka, ki se je ohranil še globoko v zgodnji novi vek. Na tem prostoru se je namreč prepletalo več vrst valut in različnih števnih sistemov. Objavljena urbarja prikazujeta tudi pestro socialno strukturo podložnikov.

Knjigo *Urbarji belopeškega gospostva* je avtor sicer razdelil na štiri poglavja. V predgovoru nam Mlinar na kratko poda zgodovino preučevanja in izdajanja urbarjev na Slovenskem do današnjih dni, smiselno pa tudi utemelji objavo obeh belopeških urbarjev. Prvi sklop zaključujeta navedba neobjavljenih in objavljenih virov in seznam literature, pojasni pa tudi v knjigi uporabljene kratice. V drugem sklopu avtor bralcu predstavi zgodovinski razvoj gospostva Bela peč do leta 1636, torej do prodaje gospostva Eggenbergom, čas in okoliščine nastanka obeh urbarjev, podrobno tudi oba rokopisa, dalje različne v urbarju uporabljene mere (žitne, površinske in preostale), denarni sistem s konca 15. stoletja in z začetka zgodnjega novega veka, podložniške obveznosti in dajatve, predstavi tudi edicijska načela objave. Pred objavo najdemo tudi pet strani in pol nemškega povzetka. Osrednji del knjige predstavljata objavljena urbarja, prvi iz leta 1498, drugi iz leta 1636. Avtor se je pri objavi zavestno odpovedal običajni praksi tabelarnega prikaza vsebine. Obveznosti podložnikov so prikazane po posameznih vaseh, ob koncu najdemo povzetek skupnih pravic in obveznosti itd. Avtor je objavo opremil z znanstvenim aparatom, v katerem je razrešil večino toponimov, hidronimov in oronimov. Odprta je ostala le lokalizacija nekaterih ledinskih imen. Knjiga ob koncu prinaša tudi priloge, kjer zainteresirani bralec lahko najde različne tabele (o prihodkih, naturalnih dajatvah, zemljevid gospostva po najstarejšem urbarju). Iskanje po knjigi olajša podrobno imensko in krajevno kazalo, dobrodošlo pa je tudi stvarno kazalo z nemškimi izrazi v izvorni obliki in slovenskimi prevodi. Ob koncu knjige je najti tudi več slikovnih prilog.

Avtor je na svoje delo lahko upravičeno ponosen in lahko samo upamo, da bodo podobna dela izhajala tudi v prihodnje.

dr. Jure Volčjak

Alojz Cindrič:

Ljubljanski izobraženci skozi čas. Izobraževanje Ljubljančanov na dunajski univerzi 1392–1917

Ljubljana: ZRC SAZU, Inštitut za kulturno zgodovino, 2019, 524 strani.

Ena izmed prvih, če že ne prva misel, ki človeka prešine, ko polista po zadnji v vrsti knjig Alojza Cindriča, je, da drži v rokah zrelo delo, ki je lahko nastalo le na temelju večletnega raziskovanja in premišljevanja. Potrditev te misli prina-